

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

**X ПЛЕНУМ
СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ
ТА МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**THE X-th PLENARY SESSION
OF THE UNION OF ECONOMISTS OF UKRAINE
AND THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

25 вересня 2015 р. у Києві відбувся X Пленум Спілки економістів України (СЕУ), в рамках якого було проведено Міжнародну науково-практичну конференцію на тему: "Громадянське суспільство і формування нової парадигми соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації".

У роботі Пленуму і конференції взяли участь члени Президії, Правління і Ревізійної комісії СЕУ, керівники і представники обласних об'єднань СЕУ, Національної академії наук України, Національної академії аграрних наук України, Національної академії наук Білорусі, Академії економічних наук України, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", Державного інституту управління та економіки водних ресурсів України, ННЦ "Інститут аграрної економіки НААН України", Національного університету водного господарства і природокористування, Житомирського національного агроекологічного університету, відомі вчені, економісти, викладачі ВНЗ.

Мета конференції – обговорення актуальних проблем становлення громадянського суспільства в Україні і залучення його інституційної спроможності та інтелектуального потенціалу до формування нової парадигми соціально-економічного розвитку на основі концептуальних ідей В.І. Вернадського про ноосферу.

Відкриваючи роботу Пленуму та конференції, президент СЕУ, заслужений економіст України, академік АЕН України, професор **В.В. Оскольський** привітав присутніх і висловив упевненість у тому, що це буде помітним явищем сучасного етапу розвитку економічної думки не тільки в Україні та сприятиме подальшим міждисциплінарним дослідженням науковців з метою поширення і практичного втілення планетарних ідей В.І. Вернадського та інших видатних учених про місію Людини і її Розуму в побудові кращого світу.

З цікавими і змістовними доповідями на конференції виступили віце-президент СЕУ, доцент **Г.В. Яцюк**, віце-президент СЕУ, науковий керівник Секції економічного прогнозування, академік НАН України, доктор економічних наук, професор **В.М. Геєць**, академік НАН Білорусі, доктор економічних наук, професор **П.Г. Никитенко**, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор **В.К. Симоненко**, академік НААН України, доктор економічних наук, професор **М.Ф. Кропивко**, Голова Полтавського обласного правління СЕУ, доктор економічних наук, професор **В.І. Перебийніс** та інші.

Спілка економістів України – e-mail: seu@gs1ua.org.

У своїй доповіді **Г.В. Яцюк** наголосила на необхідності формування нового економічного світогляду, заснованого на концептуальному вченні В.І. Вернадського про ноосферу, на противагу доктрині вільного ринку з її пріоритетом вигоди над мораллю, що формує фундамент ліберального капіталізму та є причиною нинішньої світової фінансової кризи. Вона зауважила, що справжні економічні досягнення неможливі в аморальному, бездуховному суспільстві та висловила думку про актуальність переходу до ноосферної економіки, яка має поєднати ідеї відкритої розумної конкурентної організації господарювання та державного регулювання суспільних відносин з метою досягнення соціального блага і забезпечення сталого розвитку. При цьому саме наука може надати позитивного імпульсу створенню інтелектуальних та духовно-моральних основ ноосферного мислення. Тому, на її думку, чільна роль у переході до ноосферної економіки належить об'єднанням учених-економістів та іншим неформальним інститутам громадянського суспільства.

Ряд важливих проблем порушив у своєму виступі академік НАН України **В.М. Геєць**. Зокрема, він зазначив, що для підтримки економічного розвитку в Україні слід забезпечити зміни в характері економічного життя і поведінки людей, а також системи управління, яка формується людиною. У цьому контексті варто спиратися на соціальний капітал, усвідомлювати його достатньо високий потенціал розвитку. Він звернув увагу також на визначальну роль довіри у всіх сферах суспільного життя, що має протистояти культурі споживацького суспільства і багатства, який породив далеко не кращі зразки людської поведінки і призвів до нинішньої світової кризи. На думку В.М. Геєця, нагальним є розвиток інститутів для захисту людиною особистих та суспільних інтересів перед владою і бізнесом. Він також підкреслив необхідність формування так званих інститутів розвитку, наприклад, індустріальних парків, які є одним з елементів інноваційної інфраструктури і мають компенсувати “провали ринку”.

Академік НАН Біларусі **П.Г. Никитенко** запропонував розглядати інтелектуальні, духовні та культурні якості людини, які виступають синергетичною основою зростання земного багатства, як категорію продукту нематеріального виробництва. На його думку, вказані нематеріальні цінності людської природи повинні отримати вартісну оцінку і бути включені у систему суспільного відтворення. Це дозволить належним чином урахувати роль та вплив Розуму і його носія – Людини – при формуванні ноосферної економіки.

У своєму виступі член-кореспондент НАН України **В.К. Симоненко** звернув увагу на проблеми ефективності державного управління в новій парадигмі ноосферного мислення. Базуючись на розумному формуванні політики і практики господарювання як умови ноосферного розвитку, він обґрунтував необхідність впровадження сучасних механізмів державного стратегічного, довго- і середньострокового планування і програмування, наголосивши при цьому, що стратегія розвитку країни на тривалу перспективу – це фундамент діяльності будь-якого уряду, який перебуває при владі протягом усього періоду її реалізації.

Академік НААН України **М.Ф. Кропивко** присвятив доповідь ноосферному розвитку в аграрному секторі економіки України. На його думку, ноосферна ідеологія має поєднати у собі інновації та сталий розвиток, щоб людство, спираючись на свій розум, включило технологічну діяльність у природний кругообіг біосфери. Він запропонував перейти до постіндустріальної моделі аграрної економі-

ки України, заснованій на об'єднанні капіталу землі з капіталом індустрії та концентрації зусиль освіти і науки у сфері використання інформаційних та інших прогресивних технологій. Для цього, на його думку, слід здійснити ряд кроків, зокрема, завершити земельну реформу, сприяти змінам в організації сільськогосподарського виробництва та переведенню сільського господарства на інноваційно-інвестиційну модель розвитку тощо.

Інші учасники конференції особливу увагу приділили висвітленню концепції ноосферного розвитку як основи світогляду XXI ст. в умовах глобальних цивілізаційних викликів та посилення ролі інститутів громадянського суспільства у трансформації суспільної свідомості на базі ноосферного світосприйняття.

Учасники Пленуму та конференції констатували, що кожен етап розвитку суспільства характеризується притаманною йому світоглядною парадигмою, яка ґрунтується на системі цінностей та ідей і дістає своє втілення у способі ведення економічної діяльності та культурної державної політики, інститутах та практиках громадянського суспільства, діях і схильності окремих людей до тих чи інших переваг тощо. На кожному з таких історичних етапів постає питання вибору певної системи поглядів та ідей, які формують основу та напрями державної політики, економічного розвитку, поведінки людей у суспільстві.

Учасники конференції звернули увагу на дві головні проблеми, які потребують обговорення науковою спільнотою з метою пошуку шляхів їх вирішення. Перша — це пошук можливих засадничих основ нового бачення соціально-економічного розвитку в теперішніх умовах глобалізації та загрози біосферних катастроф різного масштабу і характеру, посилення конкуренції з боку великого капіталу на всіх світових і регіональних ринках та неспроможності урядів провідних держав світу приборкати тліючу світову фінансову кризу, подальші розвиток та наслідки якої навіть в осяжному майбутньому важко передбачити.

Другою проблемою є інституційне забезпечення, у тому числі й з боку інститутів громадянського суспільства, реалізації можливих напрямів трансформації моделі ринкової економіки та інших її гібридних різновидів соціально орієнтованого, комунітаристського спрямування в нову систему господарювання, яка б реально враховувала закономірності біосферного розвитку, мала духовні засади і новітнє бачення суспільного прогресу.

Як свідчить хід історії, неможливо знайти новий шлях економічного розвитку в умовах глобалізації без урахування її планетарного впливу і соціокультурних особливостей національних держав та інтересів окремих регіональних спільнот на противагу інтересам великого капіталу і суспільства споживання. Водночас слід виходити з того, що у світі, який характеризується глобальною системою економічних, інформаційних та комунікаційних зв'язків, зростанням великих транснаціональних монополій, нарощуванням могутності глобального фінансового капіталу, який прагне до незалежності від будь-якого державного впливу, домінуючою у сфері соціально-економічного розвитку залишається доктрина неолібералізму. Головним наслідком цього на межі тисячоліть стала світова фінансова криза, яка фактично розпочалася наприкінці минулого століття і перейшла нині у стан перманентного локально-глобалізаційного прояву стагнації та фінансової нестабільності.

Сьогодні економіки більшості країн світу (у тому числі й України, економіка якої, за твердженням академіка В.М. Гейця, фактично є квазіринковою, оскільки

вона не інтегрована у світові ринки капіталів унаслідок ризику невиконання державою її зобов'язань) перебувають у точці біфуркації, і від наявності в суспільстві критичної маси людей, які усвідомлюють ситуацію і зможуть запропонувати розумні перспективи виходу, залежить напрям кардинальних змін в економічному мисленні. При цьому зміни мають бути саме кардинальними, аж до повної реформи світової фінансової системи.

Учасниками конференції особливо наголошувалося, що виробнича та економічна діяльність людини, суспільства не можуть і не повинні протиставлятися функціонуванню біосфери планети, оскільки вони є однією з форм глобального біогеохімічного кругообороту речовин та енергії у природі і не можуть існувати поза ним.

Цю проблему світового розвитку досліджував великий вітчизняний вчений В.І. Вернадський. У своїх працях на основі наукового доробку свого видатного попередника С.А. Подолінського він довів положення про те, що біосфера являє собою планетарний механізм, який здійснює перетворення певної частини енергії, що надходить ззовні (головним чином сонячної), у різні види енергії, а людство, цивілізація в системі “людина – біосфера” є складовою частиною біосфери. І якщо ще 20–30 років тому ця проблема мала суто академічний характер, то нині вона стала надзвичайно актуальною, предметом серйозних зіткнень інтересів багатьох держав і транснаціональних корпорацій усього світу. Настав час ідей, які не обмежуються різними варіаціями концепцій вільного ринку, а виходять з єдиного світорозуміння і відповідальності перед майбутніми поколіннями. Йдеться навіть не про конкретну модель, а про майбутнє людства у планетарному масштабі.

В.І. Вернадським було закладено світоглядні основи планетарного розвитку, де домінуючою активною силою є Розум людини. Він дійшов висновку, що еволюційний процес створив нову геологічну силу – наукову думку соціального людства. Ноосферне мислення нині вбачається єдиною продуктивною і антропоцентричною системою знань і підходів до реформування економічних та інших суспільних відносин на засадах дійсного прогресу. Узагальнення В.І. Вернадського відображають екологічний вектор виживання людства в природному середовищі планети Земля і мають бути затребувані в усіх сферах життя на національних та міжнародному рівнях. Вони повинні стати головним критерієм інноваційності технологій, предметів чи засобів виробництва, основним фактором визначення їхньої ефективності на противагу критерію, зорієнтованому виключно на вигоду для бізнесу.

Крім екологічних проблем сьогодення увагу учасників конференції було зосереджено і на антропологічній складовій біосфери, зокрема на ролі Людини, її Розуму, стану її духовності та етично відповідальної поведінки у суспільних та планетарних перетвореннях. Науковці наголосили, що держави повинні формувати політику, виходячи із створення можливостей для кожної людини мати гідний рівень матеріального забезпечення, незалежно творчо мислити та розвивати свій духовний та інтелектуальний потенціали. Це є основною умовою існування вільного громадянського суспільства. Як зазначав В.І. Вернадський у статті “Про роль особистості в історії”, суспільство є сильним тією мірою, якою воно є свідомим. Свідоме суспільство складається із свідомих людей, а такі люди є вільними у виборі своєї громадянської позиції, не залежать від вигоди та інтересів великого капіталу, здатні мислити поняттями біосфери, здорового навколишнього природ-

ного середовища, здоров'я людини у холистичному розумінні. Їм притаманне бачення ролі духовності у становленні людини майбутнього, у перетворенні людини економічної у дійсно людину розумну. Відповідно, свідоме та розумне громадянське суспільство уявляється основною рушійною силою ноосферної перебудови. В умовах глобалізації світових економічних відносин актуалізується його роль у досягненні економічного успіху. Крім того, глобалізаційні процеси посилили вплив громадянського суспільства на державу, оскільки спричиняють створення своєрідної ніші для діяльності різних представницьких структур і соціальних груп. Вектор розвитку інститутів такого суспільства в бік інтернаціоналізації в недалекому майбутньому зумовить становлення і розвиток нової моделі управління світовою спільнотою за допомогою мережевого глобального громадянського суспільства, якому поступово передаватиметься більша частина нинішніх функцій держави.

Учасники конференції звернули увагу і на такий суспільний інститут, як територіальні громади, які найближче розташовані до людини, до безпосередніх ресурсів та організації господарювання на землі. Територіальні громади є середовищем життєдіяльності населення та ділової активності суб'єктів господарювання. Крім того, громадські організації, що працюють на одній території з господарюючими суб'єктами, можуть бути їх союзниками або опонентами, вони ініціюють і проводять громадські обговорення щодо використання бюджетних коштів громади. Ефективною суспільно-політичною формою організації громадян є різноманітні громадські об'єднання та інші організації колективної генерації думки. Такі об'єднання являють собою каркас громадянського суспільства і сприяють виявленню та пошуку ефективних шляхів вирішення нагальних проблем сьогодення.

Вчені запропонували до обговорення ряд своєрідних підходів до формування моделей виробництва і розвитку економіки, які б забезпечували вписування господарських систем у біосферу, дотримання природних законів у господарському бутті, зниження рівня антропогенного і техногенного навантаження на навколишнє середовище. Зокрема, значну увагу було приділено теорії видатного українського мислителя С.А. Подолинського. Його цілісний (холистичний), органічний підхід до проблеми збереження енергії, відомий як фізична економія, дозволяє, використовуючи досягнення фізики, розглядати економіку як елемент більш складної парадигми розвитку, заснованої на органічній єдності людини і навколишнього середовища. Такий підхід вченого, який випередив час, вписується в сучасні моделі сталого розвитку, концепцію екологічної економіки.

Учасники конференції дійшли висновку, що людині та праці людини не відведено достатньо місця в економічній теорії. Саме людина є головною продуктивною силою і носієм виробничих відносин. Економіка в цілому та її складові структури мають бути націлені на благо людини і діяти у взаємозв'язку і взаємообумовленості з природними, космічно-природними і суспільними законами.

Інтелектуальні, духовні і культурні якості людини як категорія продукту нематеріального виробництва порівняно з матеріальною культурою не тільки є вічними, але й послідовно нагромаджуються і виступають синергетичною, тонкою, надчуттєвою матеріальною основою зростання земного багатства. Ця обставина, як зазначалося на конференції, належним чином не була оцінена класиками капіталістичних економічних теорій. Відтак, вказані нематеріальні цінності людської природи не отримали вартісної оцінки.

Зважаючи на те, що характерною функцією ноосферної економіки XXI ст. є визнання підвищення, поряд з людським інтелектом, ролі Розуму, особливого значення набуває посилення уваги до духовних і моральних засад розподілу і нагромадження знань у світі та їх використання у національних інноваційних системах, що є засобами і структурами реалізації набутих людством знань.

Ноосфера поки що залишається за межами свідомого входження у виробничі відносини і не розглядається як головний економічний фактор. Це не дозволяє належним чином урахувувати роль та вплив Розуму і його носія – Людини – у процесі суспільного відтворення, хоча стрімке зростання наукомісткості ВВП виступає особливістю ноосферної економіки. У цьому зв'язку учасники конференції висловили думку про те, що у ноосферній соціально орієнтованій економіці відомі нині відтворювальні співвідношення галузей за двома сукупними підрозділами суспільного відтворення слід доповнити третім рівнянням у складі фондів (капіталу) – постійних та змінних – і додаткової вартості, яке б відображало процес відтворення людини як соціального продукту (в сукупності розуму, знань, науки, освіти, культури, послуг) і враховувало залучення планетарного розуму в економіку як особливого товару з притаманною йому специфікою визначення вартості і відтворювального циклу.

Стосовно категорії “фонди” як основи ноосферної економіки було зазначено, що за речовим складом вона відрізняється від категорії “капітал”, оскільки останній не включає в себе робочу силу та самого працівника як її трудового ресурсного носія. Отже, запропоновано включати до їх складу не тільки засоби виробництва і трудові ресурси, але й природні ресурси, інше майно, фінанси, інтелектуальну власність, інші об'єкти національного багатства. Виходячи з таких позицій, на думку окремих учасників конференції, можливим є креативне використання досвіду розробки і функціонування у 1965–1980 рр. фондоефективного механізму господарювання колишнього СРСР.

Беручи до уваги роль Розуму в ноосферній економіці та нинішні системні загрози, що несуть у собі процеси глобалізації, доповідачі наголосили на критичній необхідності розумного стратегічного планування і управління, що має стати базою економічної політики держави ноосферного спрямування. У цьому контексті було звернено увагу на практичну можливість системних альтернатив економічному лібералізму на прикладі досвіду окремих країн пострадянського простору, насамперед Білорусі та Казахстану, які зберегли основні елементи планової, регульованої державою економіки, поєднавши їх з реформами соціальної сфери та виробленням аутентичної політичної ідеології. Так само досягають високих показників розвитку ряд інших країн, які у своїй економічній політиці використовують механізми стратегічного та індикативного планування (зокрема, Японія, Франція, США, Канада, Скандинавські країни, Китай).

Учасники конференції дійшли висновку, що структурна перебудова економіки, як і модернізація всього суспільства на базі ноосферної парадигми, має починатися з духовної та моральної складових. Саме вони визначають суть нової моделі соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації, яка має бути вироблена на основі інтегрального підходу до закономірностей біосферного розвитку і розумної поведінки людини.

Учасники X Пленуму Спілки економістів України та Міжнародної науково-практичної конференції на підставі наукових досліджень і обміну думками сформулювали такі рекомендації та пропозиції.

1. Визначити, які концепції, доктрини та моделі соціально-економічного розвитку в епоху глобалізації, що на сьогодні є предметом дискурсу на теренах світового простору, вичерпали себе і є непридатними для формування сучасної політики кардинальних реформ в умовах глобалізації та світової фінансової кризи і не відповідають закономірностям еволюції біосфери у ноосферу.

2. Погодитися з тим, що єдиним концептуальним підходом, який сьогодні може слугувати основою для розробки тих чи інших форм і моделей господарювання, дружніх природі і людині у її складі, зорієнтованих на стабільний прогрес у майбутньому, є концепція ноосфери В.І. Вернадського, оскільки вона є цілісною світоглядною парадигмою планетарного масштабу, універсального змісту і заснованою на імперативі розумної поведінки людини.

3. При реалізації ідеї ноосфери у практиці формування відповідної моделі господарювання та її вписування у біосферу слід віддати належне видатним мислителям сучасності, які зробили свій вклад у планетарне світорозуміння господарської діяльності людини і її значення для людського прогресу, а саме С. Подолинському, М. Руденку, О. Берднику, М. Моїсеєву, П. Кузнецову, В. Казначееву, П. Никитенку, О. Субетто, А. Урсулу та іншим, використавши при цьому їхні надбання.

4. Основою ноосферної економіки має стати саме розумна поведінка людини і розумні стратегії суспільного прогресу і розвитку. У цьому зв'язку пропонується розрізнити поняття розумних і раціональних паттернів світоглядної позиції людини (усталених форм поведінки, оціночних критеріїв, звичаїв, мотивів тощо). Якщо розумна поведінка співвідноситься і гармоніює з концепцією ноосфери як іманентна їй, то раціональна поведінка є антиподом і як рушійна сила вільного ринку має бути витіснена в процесі метаморфози нинішніх моделей економіки у ноосферну економіку.

Поняття "раціональність" пов'язане з так званою культурою корисності, тоді як поняття "розумність" — з культурою гідності. Рух від культури корисності до культури гідності може видатися, на перший погляд, утопією, але він є необхідною умовою формування світогляду та етики ноосферного мислення і психологічних мотивів дій, вчинків та сприйняття оціночних критеріїв їхніх наслідків.

5. Запропонувати поняття "ноосферна економіка", визначивши його як сферу людської діяльності, що формується на основі синтезу ідей відкритої, конкурентної, моральної і розумної організації та ведення господарювання відповідно до закономірностей біосферного розвитку та ідей державного регулювання суспільних відносин з метою досягнення соціального блага і забезпечення прогресу людства.

6. Перейти від філософсько-теоретичного дискурсу на теми ноосфери, що сьогодні має місце на пострадянському просторі, до конкретних дій щодо переміщення ідеї ноосфери та принципів ноосферної економіки у практичну площину, підготовки і подання органам влади, міжнародним організаціям і регіональним об'єднанням держав конкретних пропозицій, які сприятимуть формуванню ноосфери, лобювання таких пропозицій на міжнародних форумах та при розробці національної політики.

7. Ініціатива створення моделі ноосферної економіки, на переконання учасників конференції, може виходити від України та інших постсоціалістичних країн, оскільки у більшості з них є наукові школи ноосферного спрямування, відповідний

інтелектуальний потенціал, а також досвід господарювання, планування і прогнозування соціально-економічного розвитку на соціально орієнтованих світоглядних і етичних засадах, не властивих ліберальному капіталізму.

8. Взяти до уваги, що на теперішньому етапі історичного поступу держава не спроможна забезпечити перехід до ноосферних форм і методів соціально-економічного розвитку. Тому інститути держави та їхні функції мають бути змінені, зокрема, шляхом передання деяких з них інститутам громадянського суспільства для формування відповідної політики підтримки переходу до ноосферної економіки і забезпечення консенсусного узгодження інтересів усіх соціальних груп і прошарків у процесі господарської та іншої суспільної діяльності.

Завданням держави і громадськості мають стати всебічне сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та механізмів їх впливу на формування суспільної свідомості, суспільних цінностей, ідеалів та поведінкових критеріїв співіснування людей, а також істотне підвищення ролі громади у формуванні соціально орієнтованої політики у всіх сферах суспільного життя, зокрема, за рахунок дійового публічного контролю за діяльністю органів влади місцевими громадами. Слід посилити довіру в усіх сферах суспільного життя, що дозволить протистояти культурі споживацького суспільства та наживи.

9. Зважаючи на те, що у механізмі майбутніх перетворень, адаптації країн до процесів, що відбуваються у світі, основною рушійною силою є енергія суспільства, конкретної людини, їхня пасіонарність, необхідно узагальнювати всі пропозиції науковців, економістів, у тому числі небайдужих колишніх державних службовців, а також членів громадських фахових об'єднань, спеціалістів суб'єктів господарювання для використання владою при формуванні нової парадигми соціально-економічного розвитку нашої держави.

10. Громадські об'єднання економістів як інститути громадянського суспільства мають забезпечити задоволення суспільного запиту на практичне поширення ноосферного світогляду в усіх сегментах людського буття, насамперед у сфері господарювання, виробництва і споживання благ, а також у задоволенні соціальних, культурних і духовних потреб людини. Для цього слід запровадити систему освіти на основі відповідних тематичних програм, курсів, масових інформаційних заходів тощо, створити умови для безперервної освіти людини протягом життя у різних формах, а також розробити активні засоби пропагування ідей ноосфери через ЗМІ та світові комунікаційні мережі.

11. Виходячи з розумного підходу у формуванні політики і практики господарювання як умови ноосферного бачення економічного і соціального розвитку, впровадити сучасні механізми державного стратегічного довго- і середньострокового планування і програмування. При цьому необхідно кардинально змінити підходи, ідеологію розробки і затвердження парадигми та концептуальних стратегічних завдань щодо соціально-економічного розвитку країни на найближчі 25–30 років. На базі парадигми має розроблятися стратегія розвитку країни на довгостроковий період, яка стане ключовим документом, основою діяльності будь-якого уряду, який перебуватиме при владі протягом усього періоду дії та реалізації затвердженої стратегії.

Визнати, що застосування програмно-цільового підходу є одним з напрямів удосконалення інституційного забезпечення розвитку сільських територій як елемента біосфери, за яким визначатимуться розумні межі і засоби державного регу-

лювання доходів сільського населення, зокрема, оплати праці сільськогосподарських працівників, підвищення її рівня до середнього по країні, та розроблятимуться й реалізовуватимуться державні програми з розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, благоустрою сільських населених пунктів.

У контексті ноосферного розвитку мають формуватися постіндустріальна модель аграрної економіки України на основі об'єднання капіталу землі з капіталом індустрії для забезпечення високої ефективності функціонування, прибутковості й розвитку галузі, та концентруватися зусилля освіти і науки на сфері інформаційних та інших прогресивних технологій для забезпечення інновацій і результативності системи "наука – освіта – виробництво". Така модель має передбачати направлення переважної частини отриманого прибутку на вирішення проблем соціуму і сільського розвитку.

12. При формуванні нової парадигми соціально-економічного розвитку слід ураховувати завдання практичної реалізації концепції сталого розвитку, яка на перший план висуває економіку знань, засновану на матеріалізації наукових і науково-прикладних досягнень та прискоренні створення і впровадження новітніх технологій, а також завдання розвитку "зеленої" економіки, зменшення рівня загроз техногенних катастроф та дефіциту енергетичних, водних і продовольчих ресурсів, зниження соціального напруження у суспільстві.

13. Завданням формальних і неформальних інститутів суспільства є реалізація принципу публічності щодо наслідків впливу діяльності людини на біосферу, що має забезпечуватися відповідним інформуванням через ЗМІ та систему публічних заходів. При цьому є принципово важливим, щоб інформація мала збалансоване раціонально-емоційне навантаження – не тільки емоції та заклики до збереження навколишнього природного середовища, але, насамперед, конкретні аргументовані відомості про наслідки для середовища і людини тих чи інших дій, діяльності чи бездіяльності.

14. Необхідно зусиллями інститутів громадянського суспільства та широкої громадськості терміново розробити ефективні, спрямовані на позитивний результат правові й організаційні засоби стимулювання (матеріальні) та примусу (адміністративні, кримінальні) людей до поведінки, що узгоджуватиметься із закономірностями розвитку біосфери та є ноосферно безпечною, і подати їх на розгляд відповідних органів влади для прийняття і введення у дію.

15. Визнати за необхідне вдосконалити і розширити методи й системи (технічні, технологічні, інструментальні, статистичного спостереження тощо) ретельного контролю стану навколишнього природного середовища та їх використання у постійному його моніторингу, вдосконалити систему показників, які контролюватимуться на міжнародному рівні як базові стандарти, оскільки це стосується всіх країн світу.

16. Створити законодавчі та організаційно-технічні умови для публічного доступу до інформації про розвиток та впровадження нових технологій і виготовлені за їх допомогою продукти (послуги), які стосуються людини або сфери її життєдіяльності, з метою отримання відомостей про їх вплив на здоров'я людини, умови її життя і стан навколишнього природного середовища та підпорядкування таких розробок виключно благу людини.

17. Визнати за необхідне використання всіх можливостей суспільства для поступового цілеспрямованого та активного формування свідомості людини, зорієн-

тованої на її розуміння власного фізичного і духовного здоров'я як найвищої цінності, оскільки вона є єдиним суб'єктом ноосферного розвитку, з метою сприйняття нею як необхідну особисту потребу вести здоровий спосіб життя, свідомо протистояти рекламі та іншим масовим впливам на розум і поведінку людини носіїв споживацької психології.

18. Запропонувати використовувати засоби глобальної комунікації та ЗМІ для поширення в соціопросторі нового світогляду, заснованого на ноосферних цінностях, які б “пробудили” людство від сну індивідуалізму та ідеалів наживи, підняли рівень культури людей, їх самооцінку і відповідальність за результати своїх дій і вчинків, сформували у них нове холистичне бачення місця та ролі Людини у біосфері у процесі перетворення останньої в інтересах і на благо людства.

19. З метою випередження і нівелювання загроз ноосферному розвитку з боку інформаційного середовища рекомендувати громадським об'єднанням економістів та іншим інститутам громадянського суспільства активно проводити систематичну просвітницьку та інформаційну роботу, що формуватиме розумну поведінку людини, її стійкі морально-етичні принципи та психологічні “фільтри” сприйняття інформації, осмислення потреб і мотивації дій, заснованих на розумінні та відповідальності.

20. Визнати, що основою добробуту і мирного співіснування всіх людей є справедливість і гармонія з природою, та спільними зусиллями всіх членів суспільства сприяти еволюційному становленню людини майбутнього, піднесенню кожного до рівня людини розумної, позбавленої раціоналізму вільного ринку, який став причиною нинішньої світової кризи.

21. Встановити за мету планетарного значення приведення всіх країн світу, незалежно від рівня їхнього розвитку, до єдиного знаменника у розумінні планетарної місії людини, яка діє на принципах Розуму.

Учасники конференції констатували, що реалізація викладених заходів дозволить започаткувати новий напрям наукових досліджень і практичної діяльності з розробки теоретичних засад моделі ноосферної економіки на підставі концептуальних ідей видатних мислителів минулого і сьогодення.

Згідно з рішенням Пленуму СЕУ, матеріали Пленуму та конференції будуть видані окремою збіркою та надіслані до центральних органів влади та органів місцевого самоврядування для розгляду і врахування при формуванні та здійсненні державної політики у сфері економіки, соціального розвитку, науки, культури, екології, а також рекомендовані факультетам і кафедрам ВНЗ, іншим закладам освіти для використання у навчальному процесі.

Матеріал надійшов до редакції 20 жовтня 2015 р.
